



Vattenmöllan byggdes 1758 och var i drift i nästan 150 år. Foto: Christer Wallentin.

Vattenmöllan räddas av vänförening

Av Christer Wallentin

I juni nästa år invigs den nya Kullaleden. Från Mölle söderut går leden på den gamla banvallen. Efter bara någon kilometer ser vandrarna en samling hus i slutningen ned mot havet. Där kan de stanna till en stund och läsa om platsen på en skylt:

Vattenmöllans by

Byn omnämns i skriftliga källor första gången 1629. Den består i dag av tre gårdar och en banvaktsstuga; den senare byggdes 1910 när järnvägen drogs fram till Mölle.

Till den sydligaste gården hör en vattenkvarn, byggd 1758 och nedlagd 1897. Sedan 2004 pågår arbetet med att renovera byggnaden och att rekonstruera kvarnmaskineriet. Alla arbeten utgår ifrån en seriös kunskapsuppbyggnad, och de sker på vetenskaplig grund och med traditionella metoder och material. Södergården är i privat ägo, men kvarnen visas i samband med Möllornas dag.

Mer information finns på www.vattenmollan.se.

Den här artikeln handlar om Södergården, och framför allt vattenmöllan som hör till den. Gården



Renovering behövs både ute och inne. Foto: Caroline Ranby.

köptes 2003 av Hasse Hansson som har en nära anknytning till stället. Hans farmor och farfar var de sista som brukade gården, och där tillbringade



Mycket återstår att göra inne i vattenmöllan. Själva kvarnmaskineriet ska återskapas i sin helhet under kommande år. Foto: Helene Stalin Åkeson (2009) respektive Caroline Ranby (2008).



han många somrar som ung. Vattenmöllan var i mycket dåligt skick. Sedan malningen hade upphört i slutet av 1800-talet hade byggnaden fått förfalla – även om den periodvis användes som förråd. Väggarna bågnade och taket läckte. Hela möllan var vattenfylld och det låg högar av skräp överallt. Takstolar, bjälkar och golvplankor var fuktskadade.

Hasse Hansson ville veta om det skulle gå att renovera den gamla vattenmöllan. Han tog därför kontakt med sakkunniga personer, bland annat Ca-

roline Ranby som under många år hade forskat om gårdarna under Krapperup. Bert Burger, Torsten Loodberg, Håkan Orwén, Margareta Ramsay och Henrik Ranby deltog också tidigt i diskussionen, alltså personer med mycket kunskap om kulturhistoria, byggnadsvård och arkeologi. För egen del kom jag med först häromåret.

Slutsatsen blev att både vattenmöllan och den intilliggande möllarebostaden skulle kunna sättas i stånd. För att klara uppgiften bildade de nämnda personerna, och några till, en kommitté för att rädda

kvarnbyggnaden. Häromåret ombildades den till Föreningen Vattenmöllans Vänner.

Hittills är det framför allt möllans yttre som har reparerats och rekonstruerats. Medlemmarna har planerat arbetena, men också gjort en hel del praktiskt jobb. Inte minst har de övertygat myndigheter, stiftelser och fonder om att kvarnen är värd att bevara; bidragen hittills uppgår till cirka 1,2 miljoner kronor. I början betydde det ekonomiska stödet från Krapperupstiftelsen mycket. Stiernstedt Kockarhus kulturförening och Länsstyrelsen har flera gånger anslagit pengar till projektet, senast i år.

Traditionella metoder

Målet har varit att göra en ”mönsterrenovering”, och för det krävs att allt görs med traditionella material och metoder. Föreningen har samarbetat med duktiga byggnadshantverkare i Domstens kulturbyggnadsfirma och virket har levererats från Bröderna Ravanis i Bräcke. Regionmuseet i Kristianstad har följt arbetena löpande och skrivit flera antikvariska rapporter som visar att renoveringen håller hög kvalitet.

Hur gick det till att mala när det begav sig? Möllan hade två lika stora vattenhjul. Vattnet kom in från en kvarndamm öster om kvarnen. När vattnet rann ned på hjulen började de att snurra. Vattnet föll av hjulen på nedsidan, samlades upp i kvarnrännan och rann vidare mot Öresund.

Vattenhjulen drev var sin axel som var kopplad till kvarnstenarna. Säden fördes på i en stor tratt. När säden nådde kvarnstenen maldes den till mjöl som tömdes i säckar.

Dammarna sedan länge igenlagda

För att hålla igång malningen var tillgången på vatten avgörande. Möllan fick sitt vatten från bäcken som rinner förbi. Vattnet samlades upp i en hålldamm på slätten och i dammen alldeles intill kvarnen. Dessa dammar är igenlagda sedan länge.

Det fanns ett viktigt samband mellan vattenmöllan och Bräcke mölla, båda i Krapperups ägo. När det var gott om vatten malde man i vattenmöllan; när vattnet tröt körde väderkvarnen i Bräcke för fullt.

Projektet är på väg in i ett nytt skede. Själva kvarnbyggnaden är säkrad, och nu gäller det att ta sig an möllans inre. Kvarnmaskineriet ska återskapas, vilket innebär att vattenhjul, axlar, kugghjul måste tillverkas. Att bygga ett vattenhjul är ingen enkel sak, eftersom det saknas bevarade exemplar av sådana hjul, och tillgången på dokumentation är inte överväldigande. Snickarna på 1700-talet lämnade sällan några ritningar efter sig; de värnade sina yrkeshemligheter.

Vänföreningens långsiktiga mål är att det ska gå att mala mjöl igen. Men om det ska lyckas måste vattenfrågan lösas, vilket kommer att sätta medlemmarnas snille och dådskraft på prov.

*Vi önskar alla
en fröjdefull jul & ett gott nytt år*

Mölle Målarna

Tel/fax +46(0)42- 34 76 31

Bil: 070-334 74 94